

Kodalukk

Kodalukk on läbinisti puidust lukk, mis koosneb puitkorpusest ja puust valmistatud tihvtidest ehk karadest, mille puhul on tegemist lahtise keeltappsüsteemiga.

Riivi sees on hambad, mille vahele tihvtid langevad. Tihvti sees on sälk ehk tapipesa kammitaolise võtme jaoks. Luku avamiseks lükatakse võti luku sisse ja tõstetakse võtme abil tihvtid üles. Selle tagajärjel riiv vabaneb ja seda saab liigutada. Sulgemise põhimõtte järgi nimetatakse seda lükandriiviga lukuks.

Eestis ja mujal põhjamaades kasutati umbriiviga lukkusi, mis kinnitati väljapoole ust. Umbriiviga luku puhul on üleval pool riivi tihvtide sees väljalõige võtme jaoks, mistõttu tuleb lukku avada kahe käega.

Lõuna-Euroopas, Aafrikas ja Lähis-Idas olid levinud õõnesriiviga lukud. Õõnesriiviga lukul on riivi sees soon, kuhu pistetakse võti sisse ning tõstetakse riivi sisse ulatuvad tihvtid üles. Selline lukk on avatav ühe käega. Seetõttu paigaldati need lukud ukse siseküljele. Ukse sees oli auk, kust pisteti käsi koos võtmega sisse.

Ehitus [muuda | muuda lähteteksti]

Kodaluku võtme pii kõrgus ja riivipesade sügavus peab olema võrdne. See lihtne põhitõde võib aga valmistamisel osutada komistuskiviks. Võti peab tõstma muuke nii palju, et need riivipesadest vabaneksid. Võib tõsta ka rohkem, aga kui mõne vanaaegse lahenduse puhul liiga palju muuke kergitada, siis võivad need alt uuesti luku riivistada. Tänapäevaste masinatega töötavad puutöömeistrid rõhutavad tihti, et nendega on võimalik kodalukk paari tunniga valmis teha ja seejuures üsna täpselt ning vanaaegseid detailidevahelisi lokse arvestamata. Samas võib sellisel moel töö teostamine põhjustada luku kinnikiilumise.^[1]

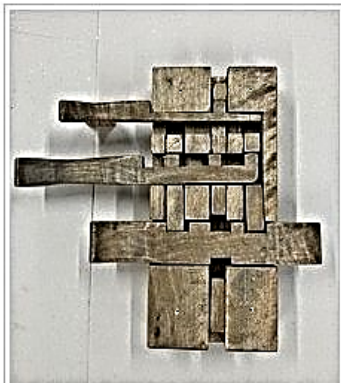
Ajalugu [muuda | muuda lähteteksti]

Kodalukud olid tuntud ennevanasti üle maailma. Puitlukud olid tuntud juba vanas Egiptuses ja Kreekas. Ilmselt tänu viikingite rännuretkedele meist lõuna pool asuvatele maadele jõudsid teadmised puitlukkude valmistamisest ka meie aladele. Puidust lukkude valmistamise tarkusi anti põlvest põlve edasi.⁽³⁾

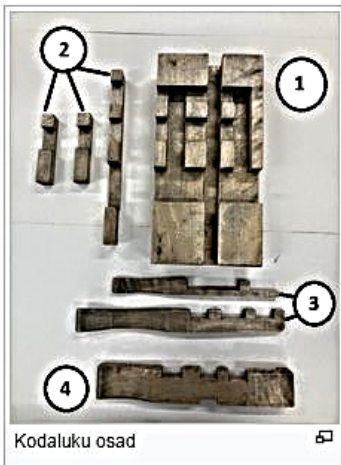
Eestis kasutati kodalukke tõenäoliselt viikingiajast alates. Elamuid ei lukustatud, küll aga aitu, kus talletati pere kogu aasta toiduvarusid. Talumees sai kodaluku valmistamisega iseseisvalt hakkama, kasutades insenerlikku mõtlemist ja pannes laialt levinud skandinaavia-pärase lukutüübi valmistamisse tihti oma isikupärase „kriuka“. Eesti Rahva Muuseumis ning ka teiste muuseumide kogudes leidub väliselt sarnase muljega kodalukke, mis on tegelikkuses täiesti erineva siseehitusega.^[2]

Viited [muuda | muuda lähteteksti]

- ↑ https://blog.em.ee/?p=13130
- ↑ http://kes-kus.ee/kodalukk-aida-ees-elu-ja-surma-kusimus

Sellel pildil on kodalukk

Kodaluku osad